

Лекція на тему: Основи права соціального захисту та соціального забезпечення.

- 1. Поняття соціального захисту та соціального забезпечення.**
- 2. Поняття та джерела права соціального забезпечення**
- 3. Правове регулювання страхових пенсій в Україні**
- 4. Основні державні соціальні гарантії**

1. Соціальний захист

Протягом життя, кожна людини знаходиться перед небезпекою настання обставин, які можуть самими безпосереднім чином вплинути на стан її здоров'я та призвести до втрати заробітку – основного джерела засобів до існування. До таких обставин відносять хворобу, старість, інвалідність. Побороти ці обставини, в більшості випадків, самотійно, особа не може, тому, держава бере на себе певну відповідальність за їх настання і створює систему соціального захисту.

Соціальний захист – це сукупність економічних і правових гарантій, котрі забезпечують додержання найважливіших соціальних прав громадян.

Соціальне забезпечення

Право на соціальне забезпечення відносять до соціальних прав, це одне з природжених прав людини. Конституція України ст.46 встановила право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення в разі повної, часткової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, а також у старості, та в інших випадках, передбачених законом.

Соціальне забезпечення – це організаційно-правова діяльність держави щодо матеріального забезпечення, соціального обслуговування, надання медичної допомоги за рахунок спеціально створених фінансових джерел осіб, які зазнали соціального ризику, внаслідок якого втратили здоров'я та (або) засоби до існування і не можуть матеріально забезпечити себе та своїх утриманців

Основні напрямки діяльності держави у сфері соціального забезпечення:

1. Реформа системи соціального страхування.
2. Реформа пенсійного забезпечення.
3. Реформа системи соціальної допомоги.
4. Удосконалення системи соціального захисту інвалідів, ветеранів війни та праці.
5. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок техногенних та екологічних катастроф.
6. Удосконалення системи охорони здоров'я.

2. Право соціального забезпечення – це система правових норм, які регулюють суспільні відносини з матеріального забезпечення, надання соціальних послуг за рахунок спеціально створених фінансових джерел особам, які зазнали соціального ризику.

Під предметом права розуміють сукупність суспільних відносин, які можна і потрібно врегулювати правом.

Джерелами права соціального забезпечення є: 1). нормативно-правові акти : закони (ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та ін.), укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти міністерств і відомств та органів місцевого самоврядування; 2). нормативно-правові договори: міжнародні договори, Генеральні, галузеві і регіональні угоди та колективні договори

3. Поняття та види страхових пенсій

Страхові пенсії – це щомісячні грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, передбачених законом.

Розрізняють наступні види страхових пенсій:

- за віком
- по інвалідності
- у зв'язку з втратою годувальника.

В 2013 р. розмір мінімальної пенсії становить 894 грн.

1. Пенсії за віком

Пенсії за віком можуть призначатись на загальних і пільгових підставах.

За загальним правилом, особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення **чоловіками 60 років, жінками – від 55 до 60 років** та наявності страхового стажу не менше п'яти років.

До досягнення 60 років, право на пенсію за віком мають жінки 1961 року народження і старші після досягнення ними такого віку:

55 років – які народилися до 30 вересня 1956 року включно;

55 років 6 місяців – які народилися з 1 жовтня 1956 року по 31 березня 1957 року;

56 років – які народилися з 1 квітня 1957 року по 30 вересня 1957 року;

56 років 6 місяців – які народилися з 1 жовтня 1957 року по 31 березня 1958 року;

57 років – які народилися з 1 квітня 1958 року по 30 вересня 1958 року;

57 років 6 місяців – які народилися з 1 жовтня 1958 року по 31 березня 1959 року;

58 років – які народилися з 1 квітня 1959 року по 30 вересня 1959 року;

58 років 6 місяців – які народилися з 1 жовтня 1959 року по 31 березня 1960 року;

59 років – які народилися з 1 квітня 1960 року по 30 вересня 1960 року;

59 років 6 місяців – які народилися з 1 жовтня 1960 року по 31 березня 1961 року;

60 років – які народилися з 1 квітня 1961 року по 31 грудня 1961 року.

Діючим законодавством передбачено велику кількість пільгових підстав пенсійного забезпечення, з яким пов'язане зниження пенсійного віку і тривалості страхового стажу.

Пільгові умови пенсійного забезпечення можна об'єднати в декілька груп:

- В зв'язку з особливими умовами праці та за певними посадами.

- Жінкам:

Жінки, які народили п'ятеро або більше дітей і виховали їх до восьмирічного віку, а також матері інвалідів з дитинства, які виховали дітей до восьмирічного віку, мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 5 років до досягнення пенсійного віку, за наявності не менше 15 років страхового стажу.

Жінки, які працюють в сільському господарстві та виховали 5 і більше дітей до 14-річного віку мають право на пільгову пенсію незалежно від віку і трудового стажу.

Жінки, які працюють трактористами-машиністами, машиністами будівельних, шляхових і вантажно-розвантажувальних машин, доярки, свинарки, за умови виконання встановлених норм обслуговування, зайняті на вирощуванні, збиранні та обробці тютюну, в текстильному виробництві на роботах, передбачених відповідним списком.

- За станом здоров'я; Інваліди по зору I групи - сліпі та інваліди з дитинства I групи мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 10 років для чоловіків і за 15 років для жінок до досягнення пенсійного віку, за наявності не менше 15 років страхового стажу в чоловіків і не менше 10 років страхового стажу в жінок.

- За вислугу років. Право на отримання таких пенсій мають: працівники цивільної авіації: особи, які здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та метрополітені; робітники зайняті на лісозаготівлі та лісосплаві; спортсмени – заслужені майстри спорту, майстри спорту міжнародного класу, члени збірних команд; працівникам освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і культури та ін.

Розмір пенсій за віком не обмежується і залежить від розміру заробітку та тривалості страхового стажу.

2. Пенсії по інвалідності Пенсія по інвалідності призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства) за наявності страхового стажу відповідної тривалості.

3. Пенсії в разі втрати годувальника

Пенсія в разі втрати годувальника – це щомісячна виплата непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні.

Сім'ї годувальника, який помер від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, а також сім'ї померлого пенсіонера, пенсія призначається незалежно від страхового стажу годувальника. Пенсія в разі втрати годувальника, який помер від загального захворювання призначається, якщо годувальник на день смерті мав стаж, який був би необхідний йому для призначення пенсії по інвалідності.

Дітям пенсія призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні.

Діти, які навчаються за денною формою навчання у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладах, до закінчення такими

дітьми навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, та діти-сироти - до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні;

4. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення

Державні соціальні стандарти - встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантії;

Державні соціальні гарантії - встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму;

Прожитковий мінімум - вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування (далі - набір продуктів харчування), а також мінімального набору непродовольчих товарів (далі - набір непродовольчих товарів) та мінімального набору послуг (далі - набір послуг), необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Прожитковий мінімум визначається на підставі формування набору продуктів харчування, набору непродовольчих товарів, набору послуг для чотирьох категорій громадян (для основних соціальних та демографічних груп населення), а саме: діти до 6 років; діти від 6 до 18 років; працездатні громадяни; громадяни, які втратили працездатність.

4. Основні державні соціальні гарантії

Основні державні соціальні гарантії встановлюються законами з метою забезпечення конституційного права громадян на достатній життєвий рівень.

До числа основних державних соціальних гарантії включаються:

мінімальний розмір заробітної плати;

мінімальний розмір пенсії за віком;

неоподатковуваний мінімум доходів громадян;

розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат.

Основні державні соціальні гарантії, які є основним джерелом існування, не можуть бути нижчими від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Основні державні соціальні гарантії визначаються виключно законом.

Державні соціальні гарантії є обов'язковими для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності.

Органи місцевого самоврядування при розробці та реалізації місцевих соціально-економічних програм можуть передбачати додаткові соціальні гарантії за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування є основною організаційно-правовою формою. Соціальне забезпечення в суспільстві повинно виконувати дві головні функції: лікувальну і превентивну. Перша пов'язана із запровадженням механізмів боротьби з бідністю, які включають адресну допомогу малозабезпеченим верствам населення, надання житлових субсидій, допомога сім'ям з дітьми тощо. Друга, запобіжна функція, пов'язана з відверненням бідності шляхом надання громадянам можливість протягом свого активного життя здобути право на соціальне забезпечення (від безробіття, хвороби, нещасного випадку на виробництві, інвалідності, в похилому віці тощо). Цю функцію виконує загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків та гарантії, яка передбачає надання матеріального забезпечення та соціальних послуг у разі настання страхового випадку за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків роботодавцями, а також фізичними особами на користь яких здійснюється страхування.

Суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування є застраховані особи, страхувальники, страхові фонди.

Застраховані особи: фізичні особи, на користь яких здійснюється соціальне страхування. Вони стають суб'єктами після укладення трудового договору, або після

реєстрації у відповідних фондах соціального страхування. Всі застраховані отримують Свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яке є єдиним для всіх видів страхування.

Страховальники – це особи (роботодавці, а деколи і самі застраховані), які сплачують страхові внески. Страховики є відповідні соціальні страхові фонди.

Види загальнообов'язкового державного соціального страхування

1. Пенсійне страхування
2. Страхування на випадок безробіття
3. Страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання
4. Страхування від тимчасової непрацездатності та витрат зумовлених народженням та похованням
5. Медичне страхування.